

І.Г. Ігнатченко, асистент

МЕТА Й ПРИНЦИПИ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Перспективи, що відкриваються у зв'язку з процесами євроінтеграції, забезпечують можливості розвитку України з

орієнтацією на фундаментальні цінності загальносвітової культури. Реалізація стратегічного курсу України на інтеграцію до ЄС, забезпечення всебічного входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір, як це закріплено у Стратегії інтеграції України до ЄС, передбачає поряд з іншими напрямками інтеграції розвивати культурно-освітній і науково технічний. Інтеграційний процес полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті, науці й техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків в ЄС. У кінцевому результаті такі кроки спрацюватимуть на підвищення в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного простору.

Зараз у науковій, навчально-методичній літературі приділяється значна увага питанням впровадження принципів Болонського процесу. Авторами навчальних посібників, присвячених вищій освіті України й Болонському процесу, є В.Г. Кремень, М.Ф. Степко, Я.Я.Болюбаш, М.Ф. Дмитриченко, Б.І. Хорошун, О.М.Язвинська. Оскільки адаптація принципів Болонського процесу до системи вищої освіти висуває багато практичних питань, то серед літератури, присвяченої цьому питанню, існує багато методичних рекомендацій і довідників з приводу кредитно-модульної системи організації навчального процесу (далі КМСОНП), наприклад, В.В. Комарова, Я.Я.Болюбаша. Однак як на практиці, так і в науці ще не склалося єдиного обґрунтованого розуміння сутності всіх елементів Болонського процесу, про що свідчить майже відсутність монографій з цих питань (наприклад, дослідження І.В.Мороза та П.І.Сікорського).

Перші кроки до формування засад Болонського процесу зроблено в 1997 р. під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО, коли було розроблено й прийнято Лісабонську конвенцію про визнання кваліфікацій у системі вищої освіти Європи, яку підписали 43 країни, у тому числі Україна. Основні положення Лісабонської конвенції враховані на рівні національного законодавства в положеннях „Про освітньо-кваліфікаційні рівні (сту-

пеневу освіти)” і „Про розроблення державних стандартів вищої освіти”.

25 травня 1998 р. у Сорбонні (м. Париж) міністри, які представляють Велику Британію, Німеччину, Францію та Італію підписали Спільну декларацію, де зазначалося, що Європа повинна стати Європою знань. Отже, необхідно будувати й посилювати інтелектуальну, культурну, соціальну й технічну базу континенту, що більшою мірою стосується університетів, які продовжують відігравати визначальну роль у такому розвитку. Тому як два основних принципи суспільства, оснований на знаннях, пропонується формування Загальноєвропейського простору вищої освіти (далі – ENEA) і Загальноєвропейського простору наукових досліджень (ERA). Раніш ці фундаментальні принципи вже були сформульовані в університетській хартії “Magna Charta Universitatum”, прийнятій у Болоньї у 1988 р.

Логічним продовженням цих подій стало підписання Болонської конвенції (декларації) – міжнародної угоди щодо стандартизації підходів до організації навчального процесу й функціонування вищої школи у ЄС, яку підписано 18-19 червня 1999 р. у м. Болонья. Цей документ конкретизував положення щодо створення ENEA і сформував його цілі й принципи:

– прийняття системи зрозумілих ступенів і ступенів, які можна легко зіставити, у тому числі, через впровадження Додатка до диплома, для забезпечення можливості працевлаштування європейських громадян і підвищення міжнародної конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти;

– прийняття системи двоциклового навчання: – з одержанням академічного ступеня бакалавр, та магістра;

– запровадження системи кредитів відповідно до ECTS – європейської кредитно-трансферної системи кредиту залікових одиниць трудомісткості як відповідного засобу підтримки великомасштабної студентської мобільності, яка базується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (кредитів);

– сприяння мобільності шляхом подолання перешкод ефективному здійсненню вільного пересування студентів та викладачів. У зв'язку з цим передбачається зміна національних актів щодо сфери працевлаштування іноземців;

– сприяння європейському співробітництву в забезпеченні якості освіти з метою розробки критеріїв і методологій, які легко можна зіставляти. Визначення та огляд стандартів якості вищої освіти в Європі згідно з рекомендаціями Європейської мережі гарантії якості у вищій освіті (ENQA), що створена за ініціативою Ради Європи, передбачається здійснювати урядовими органами, а також акредитаційними агенціями, незалежними від національних урядів і міжнародних організацій;

– сприяння необхідним європейським баченням у вищій освіті, привабливості її у світі, залучення в Європу більшої кількості студентів з інших регіонів світу.

Серед важливих документів слід назвати підсумковий документ Конференції європейських вищих навчальних закладів і освітніх організацій від 29-30 березня 2001 р., (м.Саламанка) „Формування майбутнього”, комюніке зустрічі європейських міністрів 18-19 травня 2001 р. (м. Прага), а також аналогічне комюніке 19-20 вересня 2003 р. (м. Берлін). У цих документах визначено мету, принципи й пріоритети майбутнього розвитку положень Болонської декларації. Серед першочергових заходів держав у особі їх урядових структур передбачено: здійснити переоцінку вищої освіти й наукових досліджень для всієї Європи; реорганізувати вищу освіту загалом і поновити програми зокрема; розвивати й будувати освіту на основі наукових досліджень; виробити взаємоприйнятні механізми для оцінки, гарантії і підтвердження якості; послуговуватися загальними стандартами європейського виміру й забезпечувати сумісність різних інститутів, програм, ступенів; сприяти мобільності студентів, викладачів та можливості працевлаштування випускників у Європі; підтримувати зусилля з модернізації вищої освіти у країнах, де існують значні проблеми щодо входження в ЕНЕА; провадити зміни, будучи відкритими, привабливими, конкурентоспроможними вдома, в Європі і у світі.

19 травня 2005 р. на черговій конференції міністрів освіти країн Європи у м. Берген (Норвегія) ухвалено рішення про приєднання України до Болонського процесу.

Підсумовуючи зазначене вище, слід зауважити, що шляхом міжнародного європейського співробітництва поступово створювались умови для інтеграційних процесів у сфері вищої освіти європейських країн, у яких Україна завжди була активним учасником. Обрані шляхи модернізації вищої освіти України стали аналогічними західноєвропейським підходам, а принципи Болонської конвенції мають бути впровадженими до 2010 р. Положення розглянутих міжнародно-правових документів щодо створення Загальноєвропейського простору вищої освіти враховані в законах України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, у Національній доктрині розвитку освіти, інших документах. Але подальше впровадження принципів Болонського процесу потребує вдосконалення національної правової бази, а також активізації нормотворчої діяльності всіх органів виконавчої влади, та локальної нормотворчої діяльності ВНЗ.